

In elke schoolklas van 26 leerlingen zitten gemiddeld twee kinderen die opgroeien in armoede. “Stom dat we daar te weinig aan doen”, vindt hoogleraar Koen Caminada. Daarom strijdt hij voor de rechten van kinderen. En daar wil Sara Berk (11) meer over weten. Een interview tussen de Apeldoornse kinderburgemeester en een hoogleraar die durft te zeggen wat hij denkt.

KINDERBURGEMEESTER SARA BERK EN HOOGLERAAR KOEN CAMINADA:

‘Zet het kind centraal in beleid’

Al meteen bij de kennismaking zegt Koen dat Sara ‘je en jij’ tegen hem mag zeggen. Eerst wil hij van de elfjarige Sara weten wat zij als kinderburgemeester allemaal doet.

Sara: “Eigenlijk wat de burgemeester doet, alleen houd ik me meer bezig met dingen voor kinderen. Bijvoorbeeld het openen van een speeltuin of bij de Avondvierdaagse zijn. Laatst heb ik gastlessen gegeven over kinderarmoede.”

Koen: “Ik woon in Rijswijk, tegen Den Haag aan. Ik weet niet zeker of we een kinderburgemeester hebben, maar wel een kinderraad.”

Sara: “In Apeldoorn hebben we een jongerenraad, het is de grootste van Nederland.”

Waarom kom jij graag op voor kinderen?

Koen: “Graag is niet het goede woord. Als hoogleraar geef ik les en doe ik onderzoek. En daarbij kijk ik naar inkomensverhouding: wie heeft een hoog inkomen en wie

een te laag inkomen? Te laag is als je je wekelijkse boodschappen niet

Koen Caminada:

Rijswijkse hoogleraar Empirische analyse van sociale en fiscale regelgeving (Juridische faculteit Universiteit Leiden), decaan van de faculteit Governance and Global Affairs. Koen was lid van Commissie sociaal minimum.

meer kan betalen. In die groep zitten veel kinderen, die dus opgroeien in armoede. Hoe kan dat nou in een rijk land als Nederland? Daarin vallen wij ook op, meer dan andere landen. En als je dat eenmaal weet, wil je er iets aan doen.”

Deed je dat als kind ook al?

Koen: “Nee, ik heb ook nooit zo van die dromen gehad over wat ik later wilde worden. Ik ben meer iemand die leeft bij de dag. Ik doe wat ik leuk of belangrijk vind.”

Kinderrechtenverdrag

Tijdens het interview praten Sara en Koen over het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties. Daarin staan afspraken over de rechten van kinderen en jongeren tot 18 jaar. Nederland heeft het verdrag in 1995 bekrachtigd, met een uitzondering op drie punten. Eén van die uitzonderingen gaat over het niet willen toekennen van het zelfstandig recht op sociale verzekeringen van kinderen.

Welke rechten hebben Nederlandse kinderen zodat ze niet opgroeien in armoede?

Koen: "Nederland is een van de ongeveer tweehonderd landen in de wereld. Zelfs als er oorlog is, spreken ze toch met elkaar af dat kinderen zoveel mogelijk beschermd moeten worden. Of dat kinderen bij een ramp als eerste te eten krijgen. Nederland valt daarin op. Want wij zijn een van de weinige landen die het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties niet op alle onderdelen heeft ondertekend. Op een paar dingen hebben we een uitzondering gevraagd. Dat komt omdat Nederland zegt: 'Niet de kinderen, maar de ouders hebben de rechten en plichten.' En daarmee zou het vanzelf goedkomen met de kinderen. Terwijl in andere landen geldt dat de kinderen zélf recht hebben op eten, drinken en bijvoorbeeld onderwijs. Stel dat Nederlandse ouders schulden hebben en geen gas en water kunnen betalen. Dan kan het gezin worden afgesloten, zelfs als daar kinderen wonen. Dat hebben wij als land nog niet goed geregeld."

Maakt het ook uit in welke gemeente je woont?

Koen: "Ja. Landelijk zijn er allemaal regelingen voor als je niet goed kunt rondkomen. Gemeentes mogen daar nog een schepje bovenop doen, bijvoorbeeld voor sport of schoolzwemmen. Alleen denken gemeenten heel verschillend over wat er in dat pakketje moet zitten. De een doet daar heel veel in, de ander minder. Sommige gemeenten vinden dat een laptop of telefoon niet in dat basispakket hoeft te zitten. Maar hoe kan een kind nog zonder mobiel of laptop om zijn cijfers te bekijken?"

Speciale commissie

Koen was een van de vijftien leden

van de Commissie sociaal minimum. Op verzoek van de minister van Armoede deed deze 'commissie van wijzen' vanaf 2022 onderzoek naar bestaanszekerheid. Om bestaanszeker te zijn heb je dingen nodig als: voldoende inkomen, een woning, toegang tot onderwijs en zorg en een buffer voor onverwachte uitgaven.

Waarom wilde jij in die commissie?

Koen: "Eerlijk? Ik wilde eerst helemaal niet meedoen. Ik was wel vaker gevraagd voor zo'n landelijke commissie. Dan werk je samen heel hard, geef je advies en is het kabinet daar heel blij mee. Maar dan gebeurt er niets mee! Dus had ik eerst nee gezegd. Totdat de voorzitter me het vertrouwen gaf dat het wel iets kon worden. Wij moesten met feiten onderbouwen wat alle mensen in Nederland nodig hebben om gewoon mee te kunnen doen in de maatschappij. Dus wat je minimaal nodig hebt voor boodschappen en om je kinderen bijvoorbeeld mee te laten doen aan een sport. Als commissie moet je dat echt met cijfers laten zien. Ik deed mee omdat ik vind dat er te veel mensen moeten rondkomen van te weinig geld."

Wat ontdekten jullie?

Koen: "Dat er grote groepen waren die te weinig hadden. En dat het ingewikkeld is omdat de maatschappij verschillend denkt over die groepen. Er was geldtekort bij veel kinderen die in een migratiegezin opgroeien, maar ook bij mensen die lang ziek zijn. Of bij mensen die asiel aanvragen en niet mochten werken. Dat tekort kan je niet makkelijk met één maatregel oplossen. De grootste overeenkomst tussen die groepen was dat de armoede het grootst was in gezinnen met meer dan twee kinderen. Gezinnen met drie of meer kinderen hebben wel vier- tot vijfhonderd euro tekort om de meest

gewone dingen te doen. Iedere maand weer. Dat kan je bijna alleen illegaal oplossen, door uit stelen te gaan of zwart te gaan werken."

Sara: "Dat vind ik wel jammer voor deze kinderen."

Koen: "In de commissie gingen we niet alleen rekenen en vergaderen. Maar we gingen ook in gesprek met ouders. Sara, waar denk jij dat ouders hun geld aan zouden uitgeven als ze iets meer hebben?"

Sara: "Ik denk aan eten."

Koen: "We spraken vooral met moeders en die zeiden: aan bijles voor de kinderen. Ze vonden het ontzettend belangrijk dat hun kinderen naar school gaan. Zodat die het straks beter zullen hebben dan hun ouders."

Armoede

Sara kent de verhalen over armoede ook van dichtbij. Haar vader, Soler Berk, groeide op in armoede en werd samen met zijn ouders en broertje uit huis gezet. Eenmaal volwassen nam Soler het initiatief voor de Alliantie

Sara Berk:

Vanaf september 2024 is Sara een jaar lang kinderburgemeester van de gemeente Apeldoorn. Als ze vijftien is wil ze een plek veroveren in de Apeldoornse Jongerenraad.

Kinderarmoede. Ook werkte hij bij de Stichting Lezen & Schrijven. En creëerde hij als kwartiermaker, een soort 'interne ombudsman' voor Belastingdienst en Toeslagen, om een toeslagenaffaire te voorkomen. Samen met Koen zat hij in de Commissie sociaal minimum. Sara vertelt: "Omdat mijn vader die armoede zelf heeft meegemaakt, heeft hij heel hard gewerkt om dat niet meer mee te maken." Koen: "En hij kon zich ook omhoogwerken. Wat wij zien is dat het van de ene generatie op de volgende generatie overgaat. Niet iedereen kan eruit ontsnappen." Volgens de vader van Sara is het voor kinderen nu nog moeilijker eraan te ontsnappen, daarom richtte hij de Alliantie Kinderarmoede op.

Welk advies hadden jullie voor de regering?

Koen: "Ons rapport was 400 pagina's dik, met wel twintig adviezen, dus ik zal niet alles noemen. Onze belangrijke boodschap was: het inkomen aan de onderkant is gewoon te laag om de dingen te kopen die je echt nodig hebt. Zowel de bijstandsuitkering als het laagste loon moesten allebei tien procent hoger zijn. Dat heeft het kabinet ook vrij snel na ons advies gedaan!"

Zelfstandig kinderrecht

Samen met de andere commissieleden streed Koen voor het zelfstandig recht van kinderen op basisvoorzieningen zoals elektriciteit, gas en water. Ook wilde de commissie een uitbreiding van de mogelijkheden om bedragen direct aan minderjarigen uit te betalen als de situatie daarom vraagt. Bijvoorbeeld wanneer de ouders niet meer in beeld zijn.

Wat houdt dat recht op basisvoorzieningen in?

Koen: "Het is typisch Nederlands

dat kinderen dat recht niet hebben. In vrijwel alle landen hebben ze die rechten wel. Dat komt door onze christelijke traditie van vroeger. Met grote gezinnen en de vader als kostwinner en de moeder die voor de kinderen zorgde. Alles was gericht op het gezin. Ouders waren er verantwoordelijk voor dat kinderen bijvoorbeeld genoeg te eten hadden. In het buitenland, zoals in Scandinavië en Oost-Europa, was dat heel anders. Daar was het al normaal dat vrouwen ook werkten. In die landen staat de mens, het individu, meer centraal. Ook in beleid. Dat geldt ook voor kinderen. De kinderbijslag komt daar bijvoorbeeld binnen op de rekening van het kind zelf. In Nederland gaat dat naar het gezin toe. Nog steeds vinden de meeste politieke partijen in ons land dat het huishouden, en niet het kind, centraal moet staan.”

Sommige kinderen zouden zelf geld op hun rekening moeten krijgen,

vinden jullie. Bijvoorbeeld als ze 17 zijn en niet meer thuis kunnen wonen.

Koen: “Ja, dat doen ze bijvoorbeeld in Amerika beter. Daar krijgen jongeren zelf een creditcardpasje om eten of dingen voor school te kopen. In Nederland kennen we dat een beetje, als de ouders met een pasje de sportlessen van het kind kunnen betalen. Jouw vader en ik willen graag dat kinderen zelf schoolgerichte dingen, zoals een laptop of een mobiel, kunnen kopen. Soms komt het geld dat je aan ouders geeft helaas bij alcohol of drugs terecht. Wat andere landen ook goed doen is schoolmaaltijden geven. In Nederland kennen we wel het Nationaal Schoolontbijt op scholen waar kinderen te weinig geld hebben voor eten. Dat heeft enorme voordelen: we weten zeker dat kinderen goed eten en dat is goed voor leerprestaties. En het is ook belangrijk dat kinderen allemaal hetzelfde behandeld worden.”

Heeft de regering iets gedaan met het advies van de commissie?

Koen: “Jazeker. We vroegen om zes miljard euro om het op te lossen. En toen heeft de regering meteen twee miljard euro vrijgemaakt. Wel bijzonder, want dat was niet gebruikelijk en dat is écht heel veel geld. Tegelijkertijd, twee is veel minder dan zes miljard.”

Hoe is dat jullie gelukt?

Koen: “We hebben heel veel aan, met een moeilijk woord, ‘spindoctoring’ gedaan. Het woord bestaanszekerheid bestond twee jaar geleden niet. We hebben de media enorm zitten opjutten en de politieke partijen meegekregen. En we hebben natuurlijk laten zien dat er in deze gezinnen echt een tekort was. Ook lukte het om de overheid te overtuigen de bijstand en het minimumloon te verhogen.”

Ben je boos dat die andere vier miljard niet is gelukt?

Koen: “Boos worden helpt nooit zo

snel, maar je kunt wel teleurgesteld zijn of iets stom vinden. En dat vind ik het ook. Aan mijn studenten vraag ik wel eens: stel dat je in de politiek zit en mag beslissen of je 1 euro mag geven aan een kind van 4 of aan iemand van 70. Voor wie kies je?"

Sara: "Ik denk dat ze het aan iemand van 70 geven, want die gaat er iets nuttigs mee doen in plaats van snoep kopen."

Koen: "Ik vind dat we dat geld aan het kind moeten geven. Want iedere euro die je investeert in een jong kind gaat nog zeventig of tachtig jaar mee."

Mensen vinden het niet altijd leuk wat je zegt. Klopt dat?

Koen lacht: "Dat klopt wel.

Die vergaderingen zijn heel netjes en iedereen is heel beleefd tegen elkaar. Dat helpt soms niet, want je moet durven zeggen wat er fout is. Ik heb vooral ruzie gemaakt met mensen die met pensioen zijn. In ons advies hebben we vrij pittig opgeschreven dat er vooral veel geld moet naar kinderen. Niet naar oudere mensen, want die kunnen rondkomen."

School

Leven in armoede gaat veel verder dan het niet kunnen kopen van nieuwe sneakers. Kinderen in armoede doen het vaak minder goed op school. Dat komt bijvoorbeeld door de stress van de ouders of omdat de kinderen zelf minder goed in hun vel zitten. Sara is benieuwd of school nog iets kan betekenen voor kinderen.

Koen: "School kan niet zo veel doen, want die hebben al zoveel taken. Ouderen en kinderen zelf kunnen zorgen voor een goed ontbijt. En de regering moet zorgen dat daar geld voor vrijkomt, net als voor goede leermiddelen zoals een laptop of telefoon. Of voor taalcoaches op scholen in grote steden."

Zijn er andere mensen om kinderen heen die kunnen helpen?

Koen: "Als kinderburgemeester of burgemeester kan je echt wel wat betekenen voor mensen. Denk maar aan de dingen die de gemeente regelt, zodat kinderen zich sportief en cultureel kunnen ontwikkelen. Zoals dansles of muziekles. We zien gemeenten zich daarin steeds meer terugtrekken. Stel nou dat elk kind verplicht elke schooldag twee uur lang op school iets met sport, muziek en cultuur kan doen. Want dat is nu voor heel veel kinderen niet bereikbaar."

Sara: Dat is niet heel eerlijk. Hoe kunnen we dat regelen?

Koen: "In Vlaanderen hebben ze een verlengde basisschooldag. Twee uur recreatie vanuit school. De een kiest voetbal, de ander pianoles. Het kan dus wel. Dat doe je door de schooltijden uit te breiden via landelijke wettelijke regels."

Wat wil jij nog bereiken voordat je met pensioen gaat?

Koen: "Ik ben ook decaan van een faculteit, zeg maar een hele grote school met 10.000 studenten. Nu heb ik in het centrum van Den Haag, tegenover het Binnenhof, een paar grote panden gekocht voor de Universiteit Leiden. Met als plan om de kinderen van onze stad een opleiding te geven. En de studie breder te maken met economie, accountancy

en basisrecht. Het is me het afgelopen jaar gelukt om de jongeren van 15, 16 en 17, vaak met een migratieachtergrond, naar binnen te trekken. Zodat zij als ze 18 zijn een goede studie kunnen doen en echt op eigen benen kunnen staan."

Kinderburgemeester

Sara zit in de laatste maanden van haar kinderburgemeesterschap. Koen is benieuwd waar ze het meeste naar uitkijkt. Sara: "De prijsuitreiking bij de Volleybal Nations League. Maar ook de gastlessen over armoede geven vind ik bijzonder."

Sara, mag ik jou tot slot nog een advies geven?

Koen: "Zorg voor wat zendtijd bij de burgemeester of gemeenteraad. En zet als kinderburgemeester dan op de agenda: ieder kind op de basisschool in Apeldoorn moet een laptop hebben. Dat wordt straks in het hele land namelijk een groot probleem als kinderen die niet hebben."

Sara: "Daar wil ik me de komende maanden nog wel voor inzetten!"

In september draagt Sara haar keten over aan de nieuwe kinderburgemeester in Apeldoorn. Lekker wat meer tijd om te spelen, zegt ze. En dan de jaren aftellen tot ze zich op haar vijftiende mag aanmelden voor de jongerenraad.

De lees-, luister- en kijktips van Sara Berk/Koen Caminada

- Videoserie *Uitgezocht* van Het Jeugdjournaal.
- Boek *Why Nations Fail* van Daron Acemoglu & James A. Robinson.
- Podcast *Dr. Kelder en Co:* afleveringen over economie en ongelijkheid.